
die op veel punten met elkaar van mening verschilden en elkaar 'de tent uitvochten'. In dit verband wil ik wijzen op de talloze conflicten die de geschiedenis van de afgescheiden kerken in de eerste decennia van hun bestaan hebben gekend. Waar mensen na een conflict buiten de hoofdstroom komen te staan, is vaak sprake van bijzondere karakters. Maar ook komt er in dat soort situaties 'veel vermengd volk mee'⁶⁹, mensen die uit andere motieven dan de leidlieden de mainstream verlieten. Dat verhoogt de kans op onderlinge vrede niet. Ook het H.v. vormde als gevolg daarvan een bont gezelschap. En nogmaals: er is echt heel veel ruzie gemaakt.

Overigens hebben de bijzonder karakters zeker ook goede vruchten gedragen. Een man als Buskes heeft, ook tegen de stroom in, vanaf een vroeg stadium gewaarschuwd tegen de ontwikkelingen in Duitsland. Op de originele bijdrage van Hasper wees ik reeds, evenals op de oecumenische inslag van het H.v. bij behoud van het belijdend karakter. Het H.v. heeft niet alleen maar ruzie gemaakt of over geld gesproken, het heeft het ook aangedurfd ongebaande wegen te gaan. Dat tekent haar eigenzinnig en bijzonder karakter in de Nederlandse kerkgeschiedenis.

⁶⁹ Exodus 12:38 (Staten-Vertaling).